

2η ΕΚΔΟΣΗ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΓΕΩΡΓΟΥΣΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ
ΜΑΝΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ
ΜΑΡΙΛΕΝΑ ΚΟΠΠΑ
ΚΩΣΤΑΣ Α. ΛΑΒΔΑΣ
ΠΕΤΡΟΣ ΛΙΑΚΟΥΡΑΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ
ΕΦΗ ΠΕΝΤΑΛΙΟΥ

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΠΩΣ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ
ΑΛΛΑΖΕΙ ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΤΟΠΙΟ

Επιμέλεια **Κωνσταντίνος Φίλης**

ΑΓΓΕΛΟΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΣΩΤΗΡΗΣ ΡΟΥΣΣΟΣ
ΣΩΤΗΡΙΟΣ Κ. ΣΕΡΜΠΟΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΑΜΒΑΚΑΚΗΣ
ΠΛΑΜΕΝ ΤΟΝΤΣΕΦ
ΚΩΣΤΑΣ ΥΦΑΝΤΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΦΙΛΗΣ
ΤΑΣΟΣ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΠΩΣ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΗΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ
ΑΛΛΑΖΕΙ ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΤΟΠΙΟ

Επιμέλεια Κωνσταντίνος Φίλης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Επιμέλεια: Κωνσταντίνος Φίλης

Διόρθωση: Γεωργία Μίχα, Δημήτρης Αλεξάκης

© 2022, Εκδόσεις Κυριάκος Παπαδόπουλος Α.Ε., Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος, Ευάγγελος Γεωργούσης, Ιωάννης Ν. Γρηγοριάδης, Μάνος Καραγιάννης, Γιώργος Κατρούγκαλος, Μαριλένα Κοππά, Κώστας Α. Λάβδας, Πέτρος Λιάκουρας, Γιάννης Μανιάτης, Έφη Πενταλιού, Άγγελος Πετρόπουλος, Σωτήρης Ρούσσος, Σωτήριος Κ. Σέρμπος, Απόστολος Ταμβακάκης, Πλάμεν Τόντσεφ, Κώστας Υφαντής, Κωνσταντίνος Φίλης, Τάσος Χατζηβασιλείου

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμιά διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών της. Κατά τον Ν. 2387/20 (όπως έχει τροποποιηθεί με τον Ν. 2121/93 και ισχύει σήμερα) και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με τον Ν. 100/1975), απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αποθήκευση σε κάποιο σύστημα διάσωσης και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου με οποιονδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

Πρώτη έκδοση: Ιούλιος 2022

Δεύτερη έκδοση επικαιροποιημένη: Φεβρουάριος 2023

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Καποδιστρίου 9, 144 52 Μεταμόρφωση Αττικής

τηλ.: 210 2816134, e-mail: info@epbooks.gr

www.epbooks.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Μασσαλίας 14, 106 80 Αθήνα, τηλ.: 210 3615334

ISBN 978-960-484-874-4

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΦΙΛΗΣ	5
-------------------------------------	---

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ

ΡΩΣΙΑ – Κωνσταντίνος Φίλης	11
ΑΜΕΡΙΚΗ – Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος	23
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ – Έφη Πενταλιού	33
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ – Κώστας Α. Λάβδας	48
ΚΙΝΑ – Πλάμεν Τόντσεφ	61
ΤΟΥΡΚΙΑ – Ιωάννης Ν. Γρηγοριάδης	74
ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ – Σωτήρης Ρούσσος	82
ΒΑΛΚΑΝΙΑ – Μαριλένα Κοππά	91

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ – Πέτρος Λιάκουρας	101
ΑΣΦΑΛΕΙΑ – Μάνος Καραγιάννης	113
ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ – Ευάγγελος Γεωργούσης	123
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ – Απόστολος Ταμβακάκης	134
ΕΝΕΡΓΕΙΑ – Γιάννης Μανιάτης	143
ΕΛΛΑΔΑ – Τάσος Χατζηβασιλείου	150
ΕΛΛΑΔΑ – Γιώργος Κατρούγκαλος	158
ΕΛΛΑΔΑ – Σωτήριος Κ. Σέρμπος	165
ΜΜΕ – Άγγελος Πετρόπουλος	172
ΕΝΑΣ ΝΕΟΣ ΨΥΧΡΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ; – Κώστας Υφαντής	179
ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ– ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΦΙΛΗΣ	184

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΦΙΛΗΣ

Ο πόλεμος στην Ουκρανία κλόνισε συθέμελα την παγκόσμια τάξη και πολλές από τις βεβαιότητές μας, κυρίως ως προς το ότι η έντονη αλληλεξάρτηση ανάμεσα στα κράτη θα απέτρεπε τη διεξαγωγή πολέμων, ειδικότερα στην Ευρώπη, καθώς και ότι ο ορθολογισμός παραμένει το βασικό χαρακτηριστικό στη λήψη αποφάσεων. Και δεν είναι υπερβολή να παραδεχτούμε ότι η 24η Φεβρουαρίου του 2022 αποτελεί τομή και σημείο καμπής στη σύγχρονη Ιστορία, εξού και ο τίτλος του βιβλίου. Σε αυτό περιγράφεται διεξοδικά το υπό διαμόρφωση αναδυόμενο παγκόσμιο περιβάλλον, το οποίο αναδιατάσσεται σε μια ταραχώδη περίοδο, όπου σχεδιασμοί ετών έχουν τροποποιηθεί απότομα και δραστικά. Το βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας απαντά σε κρίσιμα ερωτήματα: για τα αίτια του πολέμου, τις ευθύνες των εμπλεκομένων, τα διακυβεύματα, όχι μόνο για τα εμπόλεμα μέρη αλλά συνολικά για τον πλανήτη μας, τα μέσα που χρησιμοποίησαν Ουκρανία και Ρωσία στην προσπάθειά τους η μεν πρώτη να ευαισθητοποιήσει τη διεθνή κοινή γνώμη, η δε δεύτερη να ελέγξει τη ροή πληροφοριών. Ασφαλώς, το κυριότερο ζητούμενο του βιβλίου στη δεύτερη πλέον έκδοσή του είναι πώς αναδιαμορφώνεται το παγκόσμιο τοπίο σε διάφορα μέτωπα, όπως αυτά της οικονομίας, της ενέργειας, της ασφάλειας και του (διεθνούς) δικαίου. Για αυτό και παρακάλεσα τον Κώστα Υφαντή να προσθέσει τη γνώση και την εμπειρία του στην επικαιροποιημένη έκδοση με ένα κείμενο αναφορικά με το αν οδηγούμαστε σε έναν νέο Ψυχρό Πόλεμο και με ποια χαρακτηριστικά. Επίσης, διερευνάται ο αντίκτυπος στη

θέση της Τουρκίας αλλά και σε περιοχές ιδιαίτερου ελληνικού ενδιαφέροντος, και πιο συγκεκριμένα στα Βαλκάνια, την Ανατολική Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή. Αυτή η θεματική «δένεται» με μία κοινή ερώτηση, που τίθεται σε καθηγητές που εκπροσωπούν τα τρία πρώτα κόμματα στην παρούσα Βουλή,¹ ως προς τα διδάγματα για την Ελλάδα και τις συνέπειες για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Το παρόν πόνημα δεν θα ήταν ολοκληρωμένο αν δεν εμβάθυνε στη στάση των ισχυρών του πλανήτη (ΗΠΑ, ΕΕ, Βρετανία, Κίνα, Ρωσία) και στο πώς αυτοί τοποθετούνται στη νέα εποχή –που είχε έτσι κι αλλιώς αρχίσει να ξεπροβάλλει– με τον πόλεμο να λειτουργεί ως καταλύτης και επιταχυντής εξελίξεων.

Πώς θα μπορούσε άλλωστε να είναι διαφορετικά, από τη στιγμή που βιώνουμε πρωτοφανείς καταστάσεις σε διάφορα επίπεδα; Αρκεί να αναφέρουμε ενδεικτικά και μόνο τον ακόλουθο εκρηκτικό συνδυασμό: υψηλός πληθωρισμός, ενεργειακή και επισιτιστική κρίση, εκτόξευση των τιμών σε βασικά αγαθά, ενέργεια (παρατηρείται πτώση αλλά εν τέλει σταθεροποίηση προς τα πάνω στις αρχές του 2023 για λόγους που αναλύονται στα επόμενα κεφάλαια) και λιπάσματα, και όλα αυτά σε συνθήκες ύφεσης, όπου το κόστος του χρήματος έχει ακριβύνει και τα επιτόκια αυξάνονται. Επίσης, παρά τη μετάβαση στην «πράσινη» ενέργεια, πολλαπλασιάζεται η χρήση άνθρακα και λιγνίτη (των πλέον «βρόμικων» μορφών) προκειμένου να μετριαστεί το κόστος αλλά και η εξάρτηση από τη Ρωσία, με την υπογράμμιση εκ μέρους των ευρωπαϊκών αρχών ότι αυτή η χρήση θα διαρκέσει τρία χρόνια έως ότου εξαλειφθεί η εξάρτηση από τη Μόσχα. Εν τω μεταξύ, Κίνα και Ινδία αγοράζουν και αποθηκεύουν ρωσικό πετρέλαιο και φυσικό αέριο σε τιμή ευκαιρίας.

Όταν ο Γιάννης Παπαδόπουλος μου ζήτησε να γράψω βιβλίο για

1. Ο κύριος Σωτήριος Κ. Σέρμπος αποχώρησε από σύμβουλος του προέδρου του ΠΑΣΟΚ-ΚΙΝΑΛ.

τα τεκταινόμενα στην Ουκρανία, χωρίς δεύτερη σκέψη τού αντιπρότεινα να απευθυνθώ σε συναδέλφους, ώστε αξιοποιώντας την εξειδικευμένη γνώση τους να προσεγγίσουμε το ζήτημα ολιστικά και εμπειριστατωμένα. Πέραν της ικανοποίησής μου για το άρτιο αποτέλεσμα, θέλω να τους ευχαριστήσω για την άμεση ανταπόκριση και την άριστη συνεργασία.

Ένα έτος μετά τη ρωσική επίθεση στην Ουκρανία, ο πόλεμος συνεχίζεται και οι συνέπειές του γίνονται περισσότερο οδυνηρές, με χιλιάδες νεκρούς, «τυφλά» χτυπήματα, ανθρώπινο πόνο και προσφυγιά. Οι εικόνες ανθρώπων που ζουν τον χειμώνα χωρίς ρεύμα και νερό, λόγω της επιλογής της Μόσχας να πλήττει συστηματικά υποδομές, είναι ανατριχιαστικές. Με έναν πρωτόγνωρο στα ευρωπαϊκά μεταπολεμικά χρονικά σε εξέλιξη πόλεμο (εξαιρουμένης της εμφύλιας με διαφορετικά χαρακτηριστικά σύγκρουσης μετά τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας), η βεβαιότητά μας για την εδραίωση συνθηκών ειρήνης στη Γηραιά Ήπειρο έχει κλονιστεί και η μάχη για τα μέχρι πρότινος αυτονόητα είναι πλέον αέναη. Με το βλέμμα στο μέλλον το βιβλίο αυτό δεν θα μπορούσε παρά να αφιερωθεί στη νέα γενιά... στην Έλενα, τον Φίλιππο, τους φοιτητές μου. Και στην Ιωάννα.

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Η παγκοσμιοποίηση αμφισβητείται, ένας πολυκεντρικός κόσμος γεννιέται, οι ισορροπίες ισχύος αναδιατάσσονται και η συναλλακτική διπλωματία της Realpolitik επιβεβαιώνει την κατίσχυσή της έναντι θεσμών και αρχών (δικαίου). Συνήθως υποτιμούμε ή δεν ερμηνεύουμε έγκαιρα τον αντίκτυπο των γεγονότων στην Ιστορία. Στην περίπτωση, όμως, της σύρραξης στην Ουκρανία η Ιστορία γράφεται ενώπιόν μας σε ενεστώτα χρόνο.

Το Μέλλον της Ιστορίας βρίσκεται στην αιχμή της επικαιρότητας ενός πολέμου που έναν χρόνο μετά την έναρξή του εξακολουθεί να μαίνεται στην Ουκρανία, οι συνέπειες του οποίου θα είναι πολυεπίπεδες και μακροχρόνιες. Μέσα από τις ευσύνοπτες απαντήσεις 17 ειδικών σε 27 ερωτήσεις, και τις παρεμβάσεις του επιμελητή της έκδοσης, οι αναγνώστες αποκτούν μια εμπεριστατωμένη εικόνα για σχεδόν όλες τις παραμέτρους του δραματικότερου μεταψυχροπολεμικά παγκόσμιου γεγονότος, που μάλιστα επιδρά καταλυτικά στις ζωές μας. Ενός γεγονότος που, εκτός από αβεβαιότητα και διατάραξη των αλυσίδων τροφοδοσίας, των τιμών ενέργειας και των αγαθών, μας οδηγεί σε μία νέα πλανητική τάξη πραγμάτων, όπου το στοίχημα για Δύση και Ανατολή είναι ποια πλευρά θα ορίσει τους κανόνες του παιχνιδιού.

ISBN 978-960-484-874-4

9 78 96 04 84 87 44

Κωδ. μηχ/σης 25.212

www.epbooks.gr